

П.І. Чайковський

Дитячий альбом

Частина I

*Перекладення для фортепіано
в 4 руки Людмили Жульєвої*

Вірші Лариси Дацюк

ББК 85.31
УДК 347,785
Ч15

Ч15 Чайковський П.І. Дитячий альбом. Частина І. Перекладення для фортепіано в 4 руки
Л. Жульєвої. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2010. — 48 с.

ISMN M-707509-73-9

Мета цього видання — привернути увагу до геніального циклу П.Чайковського «Дитячий альбом» у перекладенні для фортепіано в чотири руки Л.Жульєвої, наблизити можливість виконання усіх п'єс до більш раннього дитячого віку, розширити класичний ансамблевий репертуар. У такому вигляді п'єси збірника можна виконувати не тільки інструментально в чотири руки, а й з вокалістами, читцями, ансамблем, хором колективом.

Для учнів музичних шкіл, шкіл мистецтв та студентів спеціалізованих навчальних закладів.

ББК 85.31
УДК 347,785

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISMN M-707509-73-9

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2010

(1840 – 1893)

У збірнику «Дитячий альбом» П.І. Чайковський подав чудові зразки музичних п'єс, доступних і за обсягом, і за змістом для сприйняття дітьми навіть молодшого віку. Частина цих п'єс має танцювальний характер (вальс, полька, мазурка, камаринська), частина — зображальний характер, пов'язаний або з природою, або з дитячими іграми. Є в альбомі й казкові образи.

Хоча збірник був створений ще 1878 року, інтерес до нього не згасає й донині. Лише за останні роки «Дитячий альбом» побачив світ з віршами В.Луніна (1994), аплікатурою В.Мержанова (2006), в інструментальній обробці для квартету струнних і клавішних інструментів В.А. Чернявського (2007). З'явилися музикознавчі праці: «Детский альбом» и «Времена года» П.И. Чайковского» І. Малиніної (2003), чудова книга з детальним розбором фортепіанних труднощів п'єс «Дитячого альбому» С.Айзенштадта (2006) та ін.

П.Чайковський у своїй творчості неодноразово звертався до української історії, культури. Він написав опери на українські сюжети: «Коваль Вакула» (1874, у пізнішій редакції — «Черевички»), «Мазепа», Другу симфонію, у фіналі якої звучить українська народна пісня «Журавель», а також фінал Першого фортепіанного концерту з яскравою українською веснянкою «Вийди, Іванку» та ін. Безпосередню участь у відкритті Київської консерваторії у 1913 р. взяли видатні російські композитори, серед яких був і П.Чайковський. З 1940 р. Національна Музична академія носить його ім'я.

З Україною П.Чайковського тісно пов'язує місто Кам'янка Черкаської області. Петро Ілліч протягом 28 років приїжджав туди в гості до своєї рідної сестри Олександри Давидової, в сім'ї якої зростали діти, племінники композитора. «Дитячий альбом» П.Чайковський присвятив племінникові Володі Давидову, котрому згодом присвятив також свою Шосту симфонію. Саме тут, у Кам'янці, він працював над багатьма своїми творами (30).

«Дитячий альбом» П.Чайковського вперше видається в перекладенні для фортепіанного ансамблю в чотири руки. Основні джерела матеріалу для перекладення — «Дитячий альбом» за редакцією Я.Мільштейна і К.Сорокіна (Москва, 1959), чеський (Editio supraphon, Praha, 1977), німецький (Edition Peters), «Дитячий альбом», підготовлений С.Діденко за першим виданням П.Юргенсона (1992), «Дитячий альбом» (К.: Музична Україна, 1970) та багато інших.

Порядок п'єс збірника, позначений в автографі Чайковського вже в першому виданні, яке здійснювалося за участю автора, було змінено, про що стверджує А.Кандинський у праці «О неопубликованной П.И. Чайковским первой редакции «Детского альбома» (у співпраці з М.Г. Месроповою, М., 1997).

У пропонованій збірці порядок п'єс подано, як в автографі, тому альбом здобув логічну послідовність і циклічність. Свідомо пропущено п'єсу «Похорон ляльки», як це було у радянському виданні 1929 р.

Опус складається з «мініатюрних циклів». П'єси №№1-3 – початок дня, №№ 4-10 – дитячі ігри та танці. П'єси №№11-18 – подорожі спочатку по Росії, потім за кордон. П'єси №№19-23 – вечірній цикл, «повернення додому». Така послідовність п'єс витримана на платівці у виконанні М.Плетньова.

Перекладач дуже дбайливо поставився до авторського тексту. Але у зв'язку з особливостями викладу в чотири руки змінюються октави, розширюється діапазон, включаються другі голоси, які надають п'єсам оркестрового звучання.

Зміна тональності в деяких п'єсах пов'язана зі зручністю для співу або гри.

Яскравості сприйняття змісту творів допоможуть прекрасні вірші Лариси Дацюк, які ретельно вивірені з музикою, зв'язані сюжетно, створюють єдину смислову лінію протягом усього циклу. В них навіть проглядає образ самого П.Чайковського (п'єси №№3, 23). Вірші допоможуть створенню емоційного образу, правильному фразуванню, несуть пізнавальний характер, розширюють кругозір учня. Для того ж під деякими п'єсами розташовані пояснювальні виноски. До деяких п'єс (№№3, 11, 12, 21) вірші подано як епіграф, без підтекстовки.

Перекладення, зроблене для фортепіано в чотири руки, може бути використане для співу соло або ансамблем, хором.

Сподіваємося, що в новому вигляді «Дитячий альбом» принесе радість маленьким виконавцям, викладачам та слухачам.

Л.Жульєва

*Пам'ятник П.І. Чайковському (м.Кам'янка).
Скульптор М. Константинова, арх. В. Гнездилов. 1975*

Людмила Жульєва

Закінчила фортепіанний відділ Луганського музичного училища (1967), історико-теоретичний факультет Одеської консерваторії (1973). Зараз – викладач-методист Запорізького музичного училища, член обласного об'єднання композиторів, лауреат обласних конкурсів композиторів (2002, 2004), автор-укладач 10 нотних збірок, виданих в Україні (2003–2008), автор творів, обробок, аранжувань для фортепіано, фортепіано в чотири руки, для двох фортепіано.

З того часу, як «Дитячий альбом» П.І. Чайковського побачив світ, минуло понад 130 років. Дуже багато що змінилося в нашому житті, змінилися й діти, котрі вибирають дорогу професійного музиканта або грають «для себе». Але образи, подані в збірнику, однаково близькі і тим, й іншим.

Перш ніж зіграти, наприклад, «Пісню жайворонка», малим музикантам доводиться багато працювати, удосконалюючись в музичному виконанні.

Нам хотілося наблизити п'єси збірника до початкового етапу навчання в музичній школі, занурити маленького музиканта в коло образів усього альбому, тому перші його сторінки відкриваються юним музикантам поступово, разом розширивши репертуар початкового етапу, зробивши перекладення альбому для фортепіано в чотири руки. Щоб зробити образи зримішими, допомогти їм розкрити нові грані, ми вирішили до кожної п'єси написати вірші. Образи підказувала музика або дуже близьке літературне джерело. Наприклад, «Старовинна французька пісенька» є однією з найбільш натхненних п'єс альбому, а в К.Паустовського є чудовий твір «Дорогоцінний пил», що й підказав сюжет для цієї п'єси.

П.І. Чайковський, написавши «Дитячий альбом», «викував» свою «Золоту троянду», що є такою в світовій дитячій музичній літературі. Деякі п'єси збірника мають нові образні підзаголовки, здатні збудити живий інтерес до музики (приклад – Фортепіанна школа Джона Шаума).

Процес роботи над «Дитячим альбомом» був дуже захоплюючим. Цікаво те, що ми з Людмилою Жульєвою ніколи не зустрічалися особисто (як П.Чайковський і фон Мекк), а познайомилися по інтернету, і рік листування привів нас до творчої співпраці. Ми працювали, щоденно звіряючи тексти п'єс альбому, обговорюючи ліги, акценти, фразування і т.д.; розповідаючи один одному про свої надбання; вивчали наявну дослідницьку літературу, прослуховували записи у виконанні видатних піаністів: Я.Флієра, М.Плетньова, П.Єгорова.

У своїй роботі ми повернулися до рукописної послідовності п'єс, прагнучи втілити авторський задум, колись вкладений П.І. Чайковським в альбом, і ним же самим свідомо порушений при виданні.

Л. Дацюк

Лариса Дацюк

Закінчила Криворізький державний педагогічний інститут (1978), за фахом – вчитель музики. З дня закінчення інституту до 1980-го року працювала вчителем музики в Педагогічному училищі м. Жовті Води Дніпропетровської області. З 1980-го року проживає в м. Таллінн (Естонія), з 1987 року викладає історію музики в гімназичних класах Талліннської Гімназії Ляенемере і є завідувачем музичних класів «Пасаж» при гімназії. Основна сфера інтересів – історія музики, поезія, театр. У 2000 році в Талліннському Товаристві російської словесності було видано її конспекти інтегрованих уроків музики і літератури для 4-го класу. Вірші пише все своє свідоме життя. З появою двох онуків – Кирила та Аліни – народилася й ідея написати вірші до «Дитячого альбому» П.І. Чайковського, присвятивши роботу внукам.

Пам'ятна лавка П. Чайковського у м. Хаапсалу (Естонія), скульптор Р.М. Хаавамяги-Еспенберг. 1940